

محله بچه پولدارها در تهران قدیم

۱۴ شهریور ۱۳۹۴ ساعت ۱۸:۱۳

شاید برای شما هم جالب باشد که بدانید در قدیم محله ثروتمندان تهران کدام نقطه از مناطق ۲۲ گانه امروزی تهران به شمار می رفت

تهران قدیم از چهار محله تشکیل شده بود به نام‌های سنگلج، اودلاجان (عودلاجان)، بازار و چاله میدان. در زمان ناصرالدین شاه قاجار چندین محله تازه در تهران ساخته شد به نام‌های ارگ، چاله حصار، خانی آباد، جوادیه، قنات آباد، پاچنار، پامنار، یافت آباد، گار ماشین، گود زنبورک‌خانه، صابون‌پزخانه، گود عرب‌ها و دروازه قزوین. محله‌های دیگر شهر تهران بزرگ ری یا شاه عبدالعظیم، شمیران یا تجریش، تهران پارس، تهران نو، نارمک، گن و فرحزاد، طرشت و حسن آباد، بریانک یا هفت چنار می باشد.

هنوز بسیاری از آن محلات با همان اسم و رسم قدیم وجود دارند. محله دولت که به دلیل نزدیکی با کاخ‌های سلطنتی به این نام خوانده می شد، خیابان‌های لاله زار، خیابان شاه آباد، خیابان اسلامبول، خیابان علاءالدوله (فردوسی) خیابان لختی (سعدی) خیابان واگن‌خانه (خیابان اکباتان) عین الدوله، دوشان تپه (ژاله)، نظامیه (بهارستان) و دروازه شمیران را شامل بود.

محله عودلاجان (اودلاجان) تشکیل می شد از خیابان جلیل آباد (خیام) کاخ گلستان تا ناصریه (ناصر خسرو) و حدود مسجد شاه و شمال بوذرجمهری شرقی و پامنار و جنوب خیابان چراغ برق (امیر کبیر) و میدان توپخانه، که محله کلیمیان و زرتشتیان مقیم تهران بود.

محله سنگلج که بخش اعظم و عمده آن را امروزه پارک شهر تشکیل می دهد، در گذشته یکی از مراکز مهم سیاسی بود و با اینکه در حال حاضر تقریباً از بین رفته ولی هنوز اشتهار تاریخی خود را از دست نداده.

چاله حصار یکی دیگر از محلات جنوب تهران بود که چون آن را خاکبرداری و خاکش را به مصرف حصار کشی تهران رسانده بودند، مقدار زیادی چاله گود مانند داشت، بعدها برای تخلیه زباله‌های شهر از آنجا استفاده می کردند.

چاله میدان نیز که قبلاً در دوره صفویه خاک آن را به مصرف حصار کشی تهران رسانده بودند، وضعی تقریباً مشابه چاله حصار داشت و محل تخلیه زباله تهران به حساب می آمد، این محله محدود به جنوب بازار چهل تن و امامزاده سید اسماعیل و میدان مال

فروش‌ها، میدان امین السلطان، گمرک، خانی آباد، دروازه غار و پاقاپوق (اعدام) بود

در بین محلات پنجگانه تهران قدمت چال میدان (چال حصار) قدیمی تر از بقیه است. بافت قدیم شهر تهران تا زمان حکومت پهلوی اول به شکل قدیم خود - البته با تغییراتی جزئی - باقی مانده بود. با تخریب حصار شهر تهران و دروازه های آن، تغییرات عمده ای در تمام شهر به وجود آمد.

در بین محلات پنجگانه تهران قدمت چال میدان (چال حصار) قدیمی تر از بقیه است. بافت قدیم شهر تهران تا زمان حکومت پهلوی اول به شکل قدیم خود - البته با تغییراتی جزئی - باقی مانده بود. با تخریب حصار شهر تهران و دروازه های آن، تغییرات عمده ای در تمام شهر به وجود آمد. به رغم تداوم دگرگونی ها در زمان پهلوی دوم، هسته قدیمی شهر تهران همچنان مرکزیت خود را تا به امروز حفظ کرده است.

محله دولت

این محله حد فاصل خیابان های لاله زار، فردوسی، سعدی، اکباتان، ایران، ۱۷ شهریور، بهارستان و دروازه شمیران را در بر می گرفت. محله ای که دیرتر از بقیه محلات به تهران اضافه شد و مردم همیشه به آن به چشم یک محله حاشیه ای و بی اعتبار نگاه می کردند. البته تا وقتی که در زمان ناصرالدین شاه لاله زار رونق گرفت و تبدیل به خیابان فرهنگ و هنر تهران شد.

میدان ها

در تهران عهد قاجار پنج میدان توپخانه، بهارستان، ارگ، پاقاپوق و مشق ساخته شد. بعد از آن ۱۲ میدان دیگر در تهران بنا شد.

طراحان میدان های جدید ابتدا مهندسان چک و فرانسه و سپس آلمانی و دانمارکی بودند. بعدها ۱۵۰ میدان کوچک و بزرگ به مرور به این مجموعه اضافه شد. از ۵۰ میدان احداث شده در سال های اخیر، آفریقا (آرژانتین) و بسیج، بزرگ ترین آنها هستند.

محله پولدارهای تهران

شاید برای شما هم جالب باشد که بدانید در قدیم محله ثروتمندان تهران کدام نقطه از مناطق ۲۲ گانه امروزی تهران به شمار می رفت.

در نقشه های بجا مانده از روزگار قاجار - برزین ۱۲۵۸ - چهار محله عودلاجان، چاله میدان، بازار و سنگلج قید شده است. بعدها محله های ارک و دولت به آن چهار محله اضافه شدند و وجه تمایز این دو محله جدید، آن بود که اربابان قدرت و زورمداران

روزگار در این دو محله در میان باغ های وسیع زندگی می کردند و هرگز تراکم جمعیت محله هایی چون سنگلج، چاله میدان و بازار را نداشتند. در این محله ها، از کوچه های تنگ، باریک و دراز خبری نبود و سکنی گزینی افراد سرشناسی همچون میرزا یوسف مستوفی الممالک و تصرف اراضی وسیع در قسمت شمالی تهران آن روزگار محله هایی چون بهجت آباد، یوسف آباد و حسن آباد شکل گرفتند.

گفته می شود که رضاشاه در این محله بزرگ شده بود و اصرار داشت که برای از بین بردن سوابق خود، محل را تخریب کند. سابقه تاریخی سنگلج به سال ۱۲۵۰ ه. ق، است که برای استفاده منطقه مسکونی طراحی شد و ساخت آن بر عهده محمد تقی خان بوده است.

امروزه در خیابان بهشت معماری قدیمی و جدید به چشم میخورد، اما خیابان بیش تر به مرکز اداره های دولتی تبدیل شده است. سنگلج در عصر خود یکی از بزرگ ترین و آبادترین و پرجمعیت ترین محلات تهران بود که تکیه های آن شهرت بسیاری داشت. تکیه مشهور قورخانه کهنه از جمله آن ها است که در حال حاضر به خیابان قورخانه تبدیل شده و در آن اتصالات لوله و پیراهن و کت و شلوار به فروش می رسد.

از تکیه های سنگلج چندین گذرگاه و خیابان انشعاب پیدا می کرد که خیابان شاهپور (وحدت اسلامی)؛ واقع در غرب سنگلج، یکی از آنها است. گذرهای معروف آن نیز گذر تقی خان در شمال و گذر شریف الدوله در ضلع جنوبی است که به در خونگام می رسید.

محله سنگلج در روزگار گذشته، دارای یک یا چند کدخدا بود، مثل: حاج میرزا زکیخان که متصدی تدارکات و هزینه چراغانی و تنظیم امور دسته های عزاداری و حرکت آن ها در روز عاشورا در چاله حصار بود. از اشخاص صاحب نام دیگر مانند آیت الله سید محمد طباطبایی و آیت الله سید عبدالله بهبهانی را، که از روحانیان صدر مشروطیت و طراز اول دارالخلافت ناصری بود، می توان نام برد. از مشخصه های امروز این محله میتوان به تالار نمایش سنگلج اشاره کرد که در دهه ۱۳۴۰، ساخته شده است .

دو گذر معروف این محله گذر تقی خان و گذر شریف الدوله بود که به درخونگام منتهی می شد. چندین حمام بزرگ با خزینه ها و چال حوضهای عظیم در سنگلج وجود داشت.

در نقشه های بجا مانده از روزگار قاجار چهار محله عودلاجان، چاله میدان، بازار و سنگلج از محله های ثروتمندان در تهران قدیم قید شده است.

وجه تسمیه نام قدیمی محلات شمال تهران

اقدسیه: نام قبلی اقدسیه (تا قبل از ۱۲۹۰) قمری حصارملا بوده است. ناصرالدین شاه زمین های آنجا را به باغ تبدیل و برای یکی

از همسران خود به نام امینه اقدس (اقدس الدوله) کاخی ساخت و به همین دلیل این منطقه به اقدسیه معروف شد.

آجودانیه: آجودانیه در شرق نیاوران قرار دارد و تا اقدسیه ادامه پیدا می کند. آجودانیه متعلق به رضاخان اقبال السلطنه وزیر قورخانه، ناصرالدین شاه بود، او ابتدا آجودان مخصوص شاه بوده است. فرمانیه: در گذشته املاک زمین های این منطقه متعلق به کامران میرزا، نایب السلطنه بوده است و بعد از مرگ وی به عبدالحسین میرزا فرمانفرما فروخته شد.

جماران: زمین های جماران متعلق به سید محمدباقر جمارانی از روحانیون معروف در زمان ناصرالدین شاه بوده است. برخی از اهالی معتقدند که در کوه های این محله از قدیم مار فراوان بوده و مارگیران برای گرفتن مار به این ده می آمدند و دلیل نام گذاری این منطقه نیز همین بوده است و عده ای هم معتقدند که جمر و کمر به معنی سنگ بزرگ است و چون از این مکان سنگ های بزرگ به دست می آمده است، آن را جماران، یعنی محل به دست آمدن جمر نامیده اند.

دزاشیب: (در نزدیکی تجریش) روایت شده است که قلعه بزرگی در این منطقه به نام «شیب» وجود داشته است و در گذشته نیز به این منطقه دز آشوب و درج سفلی در لهجه محلی ددرشو می گفتند. احتمالاً دلیل نامگذاری این محل کشف سکه ها و اشیاء قیمتی در این محل بوده است. در گذشته این منطقه ییلاق کارکنان روسیه بوده است.

درکه: اگرچه هنوز دلیل اصلی نامگذاری این محل مشخص نیست اما برخی آنرا مرتبط به نوعی کفش برای حرکت در برف که در این منطقه استفاده می شده و به زبان اصلی «درگ» نامیده می شده است دانسته اند.

کامرانیه: زمین های این منطقه ابتدا به میرزا سعیدخان، وزیر امور خارجه ناصرالدین شاه تعلق داشت و سپس کامران میرزا پسر بزرگ ناصرالدین شاه، با خرید زمین های حصار بوعلی، جماران و نیاوران اهالی منطقه را مجبور به ترک زمین ها کرد و سپس آن جا را کامرانیه نامید.

قلهک: کلمه قلهک از دو کلمه «قله» و «ک» تشکیل شده است که قلعه معرب کلمه کله، مخفف کلات به معنای قلعه است. -عقیده اهالی بر این است که به دلیل اهمیت آبادی قلهک که سه راه گذرگاه های لشگرک، ونک و شمیران بوده است، به آن (قله هک) گفته شده است.

فرحزاد: این منطقه به دلیل آب و هوای فرح انگیزش به همین نام معروف شده است.

منبع: تبیان

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/31458/مقدمه-تهراني-پولدارها-بچه-محلہ>